

Turizm Sektörünün Ekonomik Büyümeye Etkisi Üzerine Teorik Bir İnceleme*

Havva ARABACI¹

¹Trakya Üniversitesi, Edirne Sosyal Bilimler Meslek Yüksekokulu, Muhasebe ve Vergi Uygulamaları Programı, arabacih@hotmail.com

Özet: Turizm sektörü, büyük ölçüde kar amacıyla turistik mal ve hizmet üreten, pazarlayan, sonuçta katma değer yaratan konaklama işletmeleri, yiyecek-içecek işletmeleri, rekreasyon işletmeleri, seyahat işletmelerinden oluşmaktadır. Turizm sektörünün gelişmesi aynı zamanda diğer sektörün de gelişmesi demektir. Turizm sektörü ve sektörü doğrudan veya dolaylı olarak ilgilendiren diğer işletmeler, turizmden elde ettikleri gelirlerle, ekonomik gelişmelerini destekleyebilmektedirler.

Turizmin; Ödemeler dengesine etkisi, gelir etkisi, yurtiçinde ithalat etkisi, işgücü çarpanı etkisi, ihracat ve gelir dağılımını düzenleyici etkisi, istihdam artışı ve yeni iş olanakları yaratması, ekonomik gelişme ve döviz geliri yaratması, küçük ölçekli işletmelerin geliştirilmesi, hayat standardının ve kalitesinin yükseltilmesi gibi olumlu ekonomik etkileri vardır. Turizm, döviz girdisini sağlar. Turizm, o ülkenin döviz gelirlerini arttırıcı bir etki yaratmakta ve ödemeler dengesini olumlu etkilemektedir. Ancak turizm sektörü dışsal faktörlerin de etkisi altındadır. Ekonomik ve siyasi krizler, turistik tüketicilerin can ve mal güvenliğini tehdit eden salgın hastalık, doğal afetler, savaş ya da terör saldırıları gibi dışsal faktörler turizmde süreklilik üzerinde negatif etkiye sahiptir.

Ekonomik büyüme; üretim faktörlerinde (işgücü, tabii kaynaklar, sermaye, müteşebbis), görülen iyileşmeler ve mal ile hizmet üretiminde gözlenen sürekli artışlar olarak tanımlanır. Ekonomik büyüme reel Gayri Safi Milli Hasıla (GSMH)'daki artıştır. Gayri safi milli hasıla, bir ülkenin vatandaşları tarafından, belirli bir dönemde ülke sınırları içinde ve dışında üretilen mal ve hizmetlerin piyasa değeridir. GSMH'daki değişim, ülke ekonomisindeki büyümeyi ya da daralmayı en açık şekilde gösteren makroekonomik verilerden biridir.

Turizm sektörü, hem gelişmiş hem de gelişmekte olan ülkelerin ekonomilerinde önemli bir paya sahiptir. Bu çalışmada, turizm sektörünün ekonomik büyümeye etkisi açıklanmaya çalışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Ekonomik Büyüme, Gayri Safi Milli Hasıla, Turizm Sektörü.

A Theoretical Review: Impact of Tourism on Economic Growth

Abstract: The tourism sector consists of accommodation operations, food and beverage operations, recreational operations, travel enterprises, which produce and market touristic goods and services in large scale for profit and ultimately create added value. The development of the tourism sector also means the development of other sectors. Other businesses directly or indirectly interested in the tourism sector and the sector itself can support their economic development with the income they earn from tourism.

Tourism has positive economic effects such as effect on balance of payments, income effect, domestic import effect, labor multiplier effect, regulating effect of export and income distribution, employment increase and creation of new job opportunities, economic development and foreign exchange income generation, development of small scale enterprises, improvement of life standard and quality. Tourism provides foreign currency entry. Tourism has an effect on the foreign exchange income of that country and affects the balance of payments positively.

However, the tourism sector is also under the influence of external factors. External factors such as economic and political crises, epidemic threats to life and property safety of tourists, natural disasters, war or terrorist attacks have a negative effect on tourism continuity.

Economic growth is defined as improvements in production factors (labor, natural resources, capital, entrepreneurs) and continuous increases in the production of goods and services.

Economic growth is an increase in real Gross National Product (GNP). Gross national product is the market value of goods and services produced by an individual country within and outside the country at a given time.

The change in GDP is one of macroeconomic indicators that most clearly show growth or contraction in the country's economy.

In this study, the effect of the tourism sector on economic growth was tried to be explained.

Keywords: Economic Growth, Gross National Product, Tourism Sector.

1. GİRİŞ

Turizm sektörü ülke ekonomilerine katkıları bakımından ele alındığında özellikle gelişmekte olan ülkeler için oldukça önem arz etmektedir. Büyük ölçüde kar amacıyla turistik mal ve hizmet üreten, pazarlayan, sonuçta katma değer yaratan işletmeler turizm sektörü olarak adlandırılmaktadır.

Turizm sektörü;

i. Konaklama işletmeleri,

ii. Yiyecek-içecek işletmeleri,

iii. Seyahat işletmeleri

iv. Rekreasyon işletmelerinden oluşmaktadır.

Konaklama işletmeleri, turistlerin geçici konaklama, yeme-içme, kısmen eğlence ve diğer sosyal ihtiyaçlarını karşılayan işletmelerdir.

Yiyecek-içecek işletmeleri, insanların kendi konutlarının bulunduğu yer dışında değişik nedenlerle yaptıkları seyahatlerde ve geçici konaklamalarda yeme- içme ihtiyaçlarının karşılanması amacıyla mal ve hizmet üreten ticari nitelikte işletmelerden oluşmaktadır (Koçak, 2006:1).

Seyahat işletmeleri, Üretici ile tüketici arasında ilişki kuran, hizmeti oluşturan, hizmeti sunan, pazarlayan ve satan veya bu tür işlemler için aracı olan kuruluşlara seyahat işletmeleri adı verilir.

Rekreasyon İşletmeleri, kişilerin boş zamanlarını değerlendirmek, aynı zamanda eğlence, dinlence ve diğer ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla katıldıkları doğal, sportif, kültürel ve eğlenceye yönelik etkinlikleri sunan işletmelerdir.

Turizm sektörü yapısal olarak diğer pek çok sektörle yakından etkileşim halindedir. Otel ve lokantacılık sektöründeki gelişmeler bu sektöre girdi sağlayan gıda ürünleri ve içecek imalatı ile gayrimenkul hizmetleri, toptan ticaret, tarım ve avcılık sektörlerini önemli ölçüde etkilemektedir. Otel ve lokantacılık sektörünün ürün ve hizmetlerini girdi olarak kullanan seyahat acenteleri, toptan ve perakende ticaret ile insan sağlığı hizmetleri sektörlerinin faaliyetleri de sektördeki gelişmelere oldukça hassastır ((Kaya, 2017: 15).

Turizmin olumlu ekonomik etkileri şu şekilde sıralanabilir (Kar vd., 2004: 89; Tavmergen, 1998: 54):

> Ödemeler dengesine etkisi,

> Gelir etkisi,

> Yurtiçinde ithalat etkisi,

> İşgücü çarpanı etkisi,

> İhracat ve gelir dağılımını düzenleyici etkisi,

> İstihdam artışı ve yeni iş olanakları yaratması,

> Ekonomik gelişme ve döviz geliri yaratması,

> Küçük ölçekli işletmelerin geliştirilmesi,

> Hayat standardının ve kalitesinin yükseltilmesi, gibi.

Ödemeler Dengesine Etkisi: Turizmin neden olduğu döviz hareketlerinin ülke ekonomisi açısından önemi, ödemeler dengesi içindeki yeriyile ölçülmektedir. Döviz hareketleri, turist gönderen ülkenin döviz talebini, turist kabul eden ülkenin de döviz arzını arttırıcı bir rol oynadığından, ülkelerin ödemeler dengesini etkilemektedir. Bu özelliği ile turizm gelirleri, döviz sıkıntısı çeken ve ödemeler dengesi açık veren ülkeler için oldukça önemli bir döviz kaynağıdır (Kar vd., 2004: 89).

Gelir etkisi: Gelişmekte olan ülkelerin turizmi ekonomik kalkınma aracı olarak kullanmak isteme nedenlerinden birisi, turizmin görünmeyen ihracat olarak söz konusu ülkeler için önemli miktarda gelir yaratması olduğu söylenebilir (Unur, 2000: 2).

Yurt içinde İthalat Etkisi: Ev sahibi ülkede üretilen bazı tarım ve sanayi ürünleri, tatillerini ülkede geçiren turistlere ihraç edilme fiyatlarından daha yüksek bir fiyat ile satılabilmektedir. Özellikle yiyecek-içecek ve hediyelik eşya türünden ürünler kalite üstünlüğüne sahipse, tatil yörelerinde turistlerden önemli sayıda alıcı bulmaktadır (Tavmergen, 1998: 58).

İşgücü Çarpanı Etkisi: Turist harcamalarındaki artış, turizm alanındaki kapasitenin artmasına ve dolayısıyla istihdamın artmasına yol açmaktadır. Bu da turizm sektöründe ve bu sektörle bağlantılı diğer sektörlerde işgücüne olan gereksinimin artmasına neden olmaktadır. Böylece turizmin gelişmesi, çarpan mekanizması olarak adlandırılan bu mekanizmanın işlemesiyle ülkede işsizliğin azaltılmasına yardımcı olur (Kızılgöl ve Erbaykal, 2008: 354).

İhracat ve Gelir Dağılımını Düzenleyici Etkisi: Turizm dengeleyici ve eşitlik sağlayıcı bir fonksiyon olarak, hem farklı gelişmişlik düzeylerine sahip ülkeler arasındaki ekonomik dengesizliklerin giderilmesinde (Unur, 2000: 6) hem de bir ülkenin farklı gelişmişlik düzeylerine sahip bölgeleri

arasındaki gelir dağılımının düzenlenmesinde önemli bir rol üstlenmiştir.

İstihdam Artışı ve Yeni İş Olanakları Yaratması: Emek yoğun üretim tekniğine dayanan bir sektör olarak kabul edilen turizm sektörü, geniş istihdam olanakları yaratabilmesi açısından önemli bir alan oluşturmaktadır (Çımat ve Bahar, 2003: 14).

Ekonomik Gelişme ve Döviz Geliri Yaratması: Turizm sektörü, özellikle gelişmekte olan ülkeler açısından ekonomik gelişmenin bir aracı olarak görülmektedir.

Turizm, o ülkenin döviz gelirlerini arttırıcı bir etki yaratmakta ve ödemeler dengesini olumlu etkilemektedir. Ülkeler genellikle pozitif bir ödemeler dengesine ulaşmayı amaçlarlar. Bu yüzden bir ihracat çeşidi olarak algılanan turizm, birçok ülke tarafından teşvik edilmektedir (Kızılgöl ve Erbaykal, 2008: 355).

Hayat Standardının ve Kalitesinin Yükseltilmesi: Turizm sektörü özellikle gençlere ve kadınlara iş olanakları yaratmaktadır. Bu da ailelere ek gelir olarak yansımakta ve hayat standardını yükseltmektedir (Tavmergen, 1998, s. 62). Ayrıca turizmin geliştiği bölgelerde, ulaşım olanakları ile altyapı hizmetlerinin artması ve yeni iş sahalarının açılması bölgedeki hayat standartlarının seviyesini olumlu olarak etkilemektedir (Kızılgöl ve Erbaykal, 2008: 355).

Hizmet sektörü içerisinde yer alan turizm sektörü dünya genelinde ülke ekonomilerinin konjonktürlerinde etkin olan ve ekonomik büyümeye olumlu etkileri giderek artan bir kalkınma aracıdır (Özen, 2017: 96). Yirminci yüzyılın ikinci yarısından itibaren ekonomik açıdan önemli hale gelen turizm, gelişmekte olan ülkelerin ekonomileri için potansiyel bir gelir kaynağı oluşturmaktadır (Opuş, 2001: 37).

Turizm sektörü, ödemeler bilançosunda ihracattan sonra gelen ikinci büyük döviz kaynağı konumundadır. Ayrıca farklı büyüklükte iş kollarından oluşan 41 değişik alt sektörle bağlantılıdır. Telekomünikasyon ve enformasyondan sonra 21. yüzyıla damgasını vuran dünyanın üç temel hizmet sektöründen biri durumundadır (Çımat ve Bahar, 2003: 15).

Turizmin temel ekonomik önemi, bir ülke ya da yöreye gelen turistlerce yapılan harcamalardır. Turizmin ulusal ya da uluslararası olsun asıl ekonomik önemi; turistlerin varış yerinde yaptıkları harcamalar yoluyla, ülkeye ve yerel halka

ekonomik katkı sağlamalarıdır (Zengin, B., 2010: 104).

Gelişmekte olan ülkeler açısından ülkeye döviz girişi sağlandığı için özellikle cari açığı kapatma bağlamında yabancı sermaye yatırımları yanında turizm sektörü oldukça önemli bir ekonomik sektördür (Terzi ve Pata,2016). Aynı zamanda ulusal olarak ülke gelişiminin yanında ülke içerisinde bölgesel olarak kalkınmaya da büyük etkileri bulunmaktadır (Dilek ve Kesgingöz, 2016).

2. EKONOMİK BÜYÜME

Kavramsal olarak ekonomik büyüme ülke üretiminin artması, mal ve hizmet üretiminde ileriye gitmesi, teknolojik yeniliklere ayak uydurması ve sonucunda milli hasıla artışı sağlamasıdır (Ergun, 2013).

Ekonomik büyüme; üretim faktörlerinde (işgücü, tabii kaynaklar, sermaye, müteşebbis), görülen iyileşmeler ve mal ile hizmet üretiminde gözlenen sürekli artışlar olarak tanımlanır. Ekonomik büyüme reel Gayri Safi Milli Hasıla (GSMH)'daki artıştır. Gayri safi milli hasıla, bir ülkenin vatandaşları tarafından, belirli bir dönemde ülke sınırları içinde ve dışında üretilen mal ve hizmetlerin piyasa değeridir. Dışarıdan gelen faktör gelirleri ile dışarıya giden faktör gelirleri arasındaki farka net dış alem geliri denir. Dışarıdan gelen faktör gelirleri dışarıya giden faktör gelirlerinden fazla ise net dış alem geliri pozitif; az ise net dış alem geliri negatif olur (Çelik, 2009: 3). GSMH'deki değişim, ülke ekonomisindeki büyümeyi ya da daralmayı en açık şekilde gösteren makroekonomik verilerden biridir. Ekonomik büyüme daha çok ülkenin çıktı düzeyinde ve kişi başına gelirindeki artışı ifade etmektedir.

Ekonomilerin büyüklüğü GSYH sayesinde ölçülmektedir. GSYH büyümesi ekonomik büyüme olarak da adlandırılmaktadır. Nominal ve reel olmak üzere iki GSYH'den bahsedebiliriz. Nominal GSYH enflasyondan arındırılmamış olandır ve reel GSYH ise enflasyondan arındırılmış GSYH olarak adlandırılmaktadır. Ekonominin büyümesi GSYH büyümesine bağlıdır. Bir ekonomideki GSYH geçmiş yıla göre yükselmişse eğer o ekonomi büyüyor demektir (Bocutoğlu, 2014). Genel olarak milli gelir artışları ekonomik büyüme olarak ifade edilir. Ekonomik büyüme, genelde milli gelirin zaman içindeki artışını ifade eder.

Milli Gelir bir yıl içerisinde üretilen mal ve hizmetlerin piyasa fiyatı ile parasal tutarıdır. Gayri

Safi Milli Hâsıla, bir ülke ekonomisinde belirli bir sürede (bu süre genelde bir yıl olarak kabul edilir) üretilen mal ve hizmetlerin parasal ifadesidir. Gayri Safi Milli Hâsıla'dan dolayı vergiler (gümrük ve tekel vergileri, harçlar, bazı tüketim vergileri, vb.) düşüldükten sonra kalan net gelire ise Milli Gelir denir (Zengin, 2010: 118).

Milli gelir fazla olursa tüketim harcamalarında artış olur dolayısıyla tüketiciler bundan olumlu etkilenir, refah seviyeleri artar, üreticilerde etkilenir, daha fazla üretilir ve daha fazla satarlar. Tüketim harcamalarının artması, milli geliri artırır. Üretim ve istihdamın artması da milli geliri artırır. Üretim artmasıyla daha fazla ücret, faiz, rant, kar oluşacaktır. Ekonomik büyüme günümüzde gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerin başlıca makroekonomik hedefi olarak kabul edilir.

Ekonomik büyümeyi sağlamanın birçok yolu olmakla beraber; çalışmamızda inceleme konusu olacak olan temel konu ekonomik büyüme ve turizm sektörü ilişkisi olacaktır. Günümüzde turizm sektörü birçok ülkede GSYH'nın önemli kısmını oluşturmaktadır. GSYH'nın içerisindeki turizm sektörü ülkeye gelen yabancı turistlerle birlikte döviz gelirleri sağlamaktadır. Ülkeye giren dövizler de cari açığın kapatılması ve ülkenin büyümesi için önemli paya sahiptir (Özen, 2017: 98).

Ülkeye gelen ziyaretçilerin yaptıkları harcamalar bir gelir olarak ortaya çıkmakta ve buda milli gelire etkide bulunmaktadır. Turizmin ülke ekonomisi içindeki yerini tespit etmek için turizm gelirlerinin gayri safi milli hâsıla içindeki payını incelemek gerekmektedir. Turizm gelirlerinin GSMH' a olan katkısı şu şekilde ifade edilebilir; turistlerin yapmış oldukları harcamalar ile turistlere mal ve hizmet sunmak amacıyla yapılan gider harcamaları arasındaki fark Turizm gelirlerinin GSMH' a olan katkısını ifade etmektedir. Turizmin milli gelire olan katkısı; turistik harcamaların toplam tutarı cari piyasa fiyatları ve sabit fiyatlarla ile hesaplanmakta ve bu tutardan turizm sektörünce satın alınan mal ve hizmetlerin tutarı arasındaki fark, şeklinde hesaplanmaktadır (Zengin, 2010: 118).

3. TURİZM SEKTÖRÜNÜN EKONOMİK BÜYÜMEYE ETKİSİ

Turizm sektörü bir hizmet sektörü olup diğer hizmet ağlarını da kapsayıcı nitelikte olduğu için ekonomilerde üretimi arttırıcı, istihdam yaratıcı birçok özelliği vardır. Ayrıca yatırımların arttırılmasında da tetikleyici unsurdur. Turizm günümüzde uluslararası bir boyut kazanarak ülkeye

döviz girişi sağlayarak ödemeler bilançosu açıklarının kapanmasında rol oynamaktadır. Üretim, tüketim, istihdam, gelir yaratma, bölgesel yatırımlar, döviz gelirleri gibi makroekonomik olayların gerçekleşmesinde turizm önemli bir köprü vazifesindedir. Ülke ekonomisine imalat sanayiinin ardından hizmet sektörü olarak gelen turizm önemli bir döviz akışı sağlamaktadır (Tosun, Timothy ve Öztürk, 2003: 139). Ayrıca turizm sayesinde ülke içi bölgesel kalkınma farklılıklarının giderilmesi sağlanmaktadır (Dilek ve Kesgingöz, 2016:56).

Turizm sektörünün desteklendiği ve bu sektörün uygun olduğu çoğu ülkede turizm gelirlerinin GSYH' daki payı önem arz etmektedir. Turizm gelirlerinin büyümeye olan doğrudan katkılarının yanında dış ticaret açığının kapatılmasında pay sahibidir. Turizm sektörü bir hizmet sektörü olup diğer hizmet ağlarını da kapsayıcı nitelikte olduğu için ekonomilerde üretimi arttırıcı, istihdam yaratıcı birçok özelliği vardır. Ayrıca yatırımların arttırılmasında da tetikleyici unsurdur (Özen, 2017: 102).

Turizm gelirleri ile birlikte gelen döviz ekonomik büyüme üzerinde olumlu etkiye sahiptir. Turizmin ekonomik büyüme üzerinde pozitif etkileri ülke ekonomisi açısından önem arz etmektedir

Turizm; ulaşım, ticaret, inşaat, konaklama, sağlık, bankacılık, yiyecek-içecek gibi sektörleri doğrudan ve/veya dolaylı etkileyerek yayılma etkisi göstermektedir. Ayrıca turizm gelirlerindeki artışlar ülkeler ve bölgeler arasındaki farklılıkların azaltılmasına olanak sağlamaktadır (Bahar ve Bozkurt, 2010: 255).

Turizm, döviz girdisini sağlar. Turizm, o ülkenin döviz gelirlerini arttırıcı bir etki yaratmakta ve ödemeler dengesini olumlu etkilemektedir. Ancak turizm sektörü dışsal faktörlerin de etkisi altındadır. Ekonomik ve siyasi krizler, turistik tüketicilerin can ve mal güvenliğini tehdit eden salgın hastalık, doğal afetler, savaş ya da terör saldırıları gibi dışsal faktörler turizmde süreklilik üzerinde negatif etkiye sahip olup döviz gelirleriniz azaltıcı bir etki yaratmakta ve ödemeler dengesini olumsuz etkilemektedir.

Turizm sektörü ulusal gelir içindeki payı, cari işlemler dengesi üzerindeki etkisi, sağladığı doğrudan ya da dolaylı istihdam olanakları, bir çok sektörle etkileşim halinde olması ve ülke tanıtımındaki rolü gibi faktörler nedeniyle Türkiye ekonomisi için çok önemli bir konumdur (Kaya, 2017: 4). Türkiye'de konaklama, ulaşım ve eğlence

sektörlerinin nihai ürün ve hizmet satışları sektörün ekonomiye doğrudan katkısını oluştururken, bu sektörlerin yaptığı tedarikçi alımları ile yeni yatırımlar ve kamunun harcamaları ekonomiyi dolaylı olarak etkilemektedir. Sektörde çalışan kişilerin yaptıkları harcamalar ise ekonomide “uyarılmış tüketim” etkisi yaratmaktadır (Kaya, 2017: 13).

Türkiye’de ekonomik büyümenin dönemler bazında ölçümü ulusal hesaplar altında, ülkenin resmi istatistik kurumu (TÜİK) tarafından toplanan verilerle yapılmaktadır. Enflasyon etkisinden

arındırarak ülke içinde mal ve hizmet üretim artışlarının sağlıklı ölçülmesinde reel büyüme hesaplaması önem taşımaktadır. Kurum ayrıca, Avrupa Hesaplar Sistemine (ESA-95) uyum çerçevesinde 2008 yılında hesaplama yönteminde de değişikliğe gitmiş ve 1998 yılını fiyatlar açısından baz yıl olarak kabul etmiştir. TÜİK 2009 yılı sonrasında büyüme serilerinde GSMH yerine GSYH terimini sıklıkla kullanmaktadır (Taban ve Kar, 2014, Berber, 2004).

Türkiye’nin turizm sektörü ile ilgili makroekonomik göstergelere tablo 1’de gösterilmiştir.

Tablo 1. Türkiye’nin Turizm Sektörüne İlişkin Göstergeler

Yıllar	Turizm Geliri (Milyon\$)	Turizm Gelirlerinin GSMH İçindeki % Payı	Turizm Gelirlerini İhracat Gelirleri İçindeki % Payı	Ticaret Kapatmadaki Payı	Açığı %	Toplam Turist Sayısı
1980	327	0,6	11,2	6,5		1 288 060
1990	3325	2,1	24,1	28,6		5 389 308
2000	7.636	3,8	27,8	27,0		10 428 153
2005	24.124	4,2	24,7	55,72		11 618 969
2010	33.027	3,4	18,3	46,09		13 256 028
2011	36.151	3,6	20,8	34,13		14 029 558
2012	36.776	3,7	19,2	43,75		17 516 908
2013	32.308	3,9	21,3	32,35		21 124 886
2014	34.305	4,3	21,8	40,59		19 819 833
2015	31.464	6,2	21,9	49,73		27 239 630
2016	22.107	2,6	15,5	39,48		31 137 774

Kaynak: Fikri Özen, Tablo 4. Türkiye’nin Turizm Sektörüne İlişkin Göstergeler, s. 104. (www.tuik.gov.tr/ 03.11.2017 tarihinde erişim sağlanarak elde edilmiştir).

Türkiye’de yıllar itibariyle turist sayısı ve turizm gelirleri artış göstermiştir. Turizm gelirlerinin GSMH içindeki payı artış göstermiş olup, 2015 yılında en yüksek seviyededir.

Turizmin 2016 yılında 2015’e oranla daha da gerilediğini göstermektedir. 2016 yılındaki terör saldırıların ardından ise rezervasyon iptalleri yükselmiş, Rusya ile yaşanan siyasi gerginlik ve yurt içinde artan güvenlik endişelerinin etkisiyle 2016 yılında Türkiye’ye gelen yabancı ziyaretçi sayısı önemli ölçüde azalmıştır. 2016 yılında turizm gelirleri turist sayısında yaşanan azalışın yanı sıra sektörde sıkıntıları aşmak için yapılan promosyon ve fiyat indirimlerinin de etkisiyle gerilemiştir.

2016 Yılında turizm gelirlerinde ve turizm gelirlerinin GSMH içindeki yüzde payında düşüş görülmektedir. Turizm geliri 2017 yılında bir önceki yıla göre %18,9 artarak 26.283.656 bin \$ olmuştur (Türkiye İstatistik Kurumu, Haber Bülteni).

2017 yılı için resmi bir istatistik bulunmamaktadır ama Türkiye Seyahat Acentaları Birliği (TÜRSAB) verilerine göre turizm gelirlerinin GSYH’ye olan katkısı 2017 yılı için %3,1, ticaret açığını kapatmadaki % payı 34, 25 tir. 2017 yılı bir önceki yıla göre daha olumlu geçmiştir. 2017 yılında Rusya ile siyasi ilişkilerin düzelmesiyle yabancı ziyaretçi sayısının artmasına yol açmıştır.

SONUÇ

Turizmin; Ödemeler dengesine etkisi, gelir etkisi, yurtiçinde ithalat etkisi, işgücü çarpanı etkisi, ihracat ve gelir dağılımını düzenleyici etkisi, istihdam artışı ve yeni iş olanakları yaratması, ekonomik gelişme ve döviz geliri yaratması, küçük ölçekli işletmelerin geliştirilmesi, hayat standardının ve kalitesinin yükseltilmesi gibi olumlu ekonomik etkileri vardır.

Turizmin, hizmet sektörü içerisinde geniş bir yer tutması, turizm sektörünün ülke ekonomisi içerisindeki payının giderek artması demektir. Turizm hem istihdam yaratarak hem de döviz gelirlerini artırarak ülke ekonomilerine olumlu katkı sağlamaktadır. Turizm gelirleri ekonomik büyümeyi pozitif olarak etkilemektedir. Turizm sektörünün desteklendiği ve bu sektörün uygun olduğu çoğu ülkede turizm gelirlerinin GSYH' daki payı önem arz etmektedir.

Turizm ile birlikte gelen döviz ekonomik büyüme üzerinde olumlu etkiye sahiptir. Turizm, turistik potansiyele sahip kalkınmakta olan ülkeler açısından öncelikli bir sektör olmaktadır. Bu bakımdan ülkelerin turizm potansiyellerinin çok iyi değerlendirilmesi ve turizm sektörünün akılcı teşvik tedbirleri ile canlandırılarak ülke için çok önemli bir döviz kaynağı durumuna getirilmesi, ülke ekonomileri açısından çok yararlı olacaktır.

Turizm sektörü yapısal olarak diğer pek çok sektörle yakından etkileşim halindedir. Turizm sektörü sağladığı doğrudan ve dolaylı katkılar ile ekonomik önemli bir etkiye sahiptir. Turizm sektörünün her kolunda piyasanın ekonomideki yeri güçlendirilmeli ve payı artırılmalıdır.

KAYNAKÇA

- Bahar, O. ve Bozkurt, K. (2010), "Gelişmekte Olan Ülkelerde Turizm- Ekonomik Büyüme İlişkisi: Dinamik Panel Veri Analizi", *Anatolia: Turizm Araştırmaları Dergisi*, 21(2), 255-265.
- Dilek, S. & Kesgingöz, H. (2016), *SWOT Analysis Of Safranbolu City In Terms Of Tourism*, *International Journal of Research In Business and Social Sciences*, 5(1), 54-64.
- Çelik, K. (2009), *Makro İktisada Giriş*, 2. Baskı. Murathan Yayınevi. Trabzon.
- Çımat, A. ve Bahar, O., (2003) *Turizm Sektörünün Türkiye Ekonomisi İçindeki Yeri ve Önemi Üzerine Bir Değerlendirme*, *Akdeniz Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 3 (6), 1-18.
- Ergun, T. (2013). *Makroekonomiye Giriş*. Ankara: Detay Yayıncılık.
- Kar, M., Zorkirişi E. Ve Yıldırım, M. (2004). *Turizmin Ekonomiye Katkısı Üzerine Ampirik Bir Değerlendirme*, *Akdeniz Üniversitesi İktisadi Ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 4 (8), 87-112.
- Kaya, D. (2017). *Turizm Sektörü*, *Türkiye İş Bankası, İktisadi Araştırmalar Bölümü*, Mart 2017. Türkiye İş Bankası.
https://ekonomi.isbank.com.tr/UserFiles/pdf/sr201704_turizm.pdf (18.07.2018).
- Kızılgöl, Ö. ve Erbaykal, E. (2008). *Türkiye'de Turizm Gelirleri İle Ekonomik Büyüme İlişkisi: Bir Nedensellik Analizi*, *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, C.13, S.2 s.351-360.
- Opuş, S., (2001). *Turizmin Ekonomik Etkileri: Erzurum'daki Turistik İşletme Belgeli Konaklama Tesislerinde Bir* *Araştırma*, *Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 15, 3-4, 37-58.
- Özen, F., (2017). *Türkiye'de Turizm Sektörünün İktisadi Büyüme Üzerindeki Etkisi*. *ECONDER International Academic Journal* Cilt / Vol: 1, Sayı/Issue: 2, Sayfa: 96-110. <http://dergipark.gov.tr/download/article-file/400998> (17.07.2018).
- Unur, K., (2000) *Turizmin Türkiye'nin Ödemeler Dengesine Etkisinin Analizi*, *Dokuz Eylül Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 2 (3), 1-17. 20.
- Taban S, Kar, M., (2014), *Kalkınma Ekonomisi*, Ekin Yayınevi, Bursa
- Tavmergen, İ.P., (1998). *Turizmin Ekonomiye Olumlu Etkileri Ve Türkiye Örneği*, *Hazine Dergisi*, 12, 53-66.
- Terzi, H. & Pata, U. K. (2016). *Türkiye'nin İktisadi Büyümesinde Turizm Sektörünün Katkısı*. *Erciyes Üniversitesi İktisadi Ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, (48), 45-64.
- Zengin, B. (2010), *Turizm Sektörünün Türkiye Ekonomisine Reel ve Moneter Etkileri*, *Akademik İncelemeler Dergisi* Cilt:5 Sayı:1.
- Türkiye Seyahat Acentaları Birliği*, *Turizmin Ekonomideki Yeri*. <https://www.tursab.org.tr/tr/turizm-verileri/istatistikler/turizmin-ekonomideki-yeri> (18.07.2018)
- Türkiye İstatistik Kurumu*, *Haber Bülteni*, Sayı: 27612, 31.Ocak.2018
<http://www.tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri.do?id=27612> (17.07.2018).